

W

waad (it)

1. *Wed.* Ondiepe plek in een vaarwater waar mensen met of zonder paard en wagen door het water van de ene oever naar de andere konden gaan ► **daam**(1) ► **set**(1) ► **tynje**. Ook verkorte vorm van **hynstewaad**, een ondiepe plek langs de wal van een vaart waar paarden na modderig en vuil werk op het bouwland werden gewassen.
2. *Wad.* De Waddenzee ► **see**(1) of het Wad. De schepen die daar lagen en voeren om het smokkelen tegen te gaan noemde men **wadlêgers** ► **wachtskip**. Om bruggelden en tijdverlies te besparen, voeren binnenschippers in de negentiende eeuw wel **bûtenom** over het Wad. In de jaren 1880 werd deze route korte tijd geblokkeerd door een kunstmatig aangelegde dam naar Ameland.

waaië = waaïen

(Het veroorzaken van) luchtbeweging door de wind als gevolg van luchtdrukverschillen. Het door de wind bewogen worden noem je ook **waaië**. Een schip, zeil of vlag kan **fuortwaaië**. Zonder nadere aanduiding wordt het werkwoord gebruikt voor krachtige tot harde wind. Er zijn tal van uitdrukkingen die het waaïen (soms) nader met een vergelijking beschrijven ► **bewaaid** ► **bluisterich** ► **fege**(1) ► **ferwaaie** ► **rikje**(1) ► **oaredeiswaar** ► **rûzich** ► **stoarmje** ► **útwaaië** ► **wyn**.

¶ **Waaie dat it rikket** of **waaie dat it stjonkt** of **waaie dat it lillet** > *Het waait erg had.*

♣ *Der sil wat waaie* > *Er zal veel gemopper en gedoe van komen.*

waaksum = waakzaam

Ook **wach**, hoewel dat op het attent zijn van mensen betrekking heeft. Een schip wordt **waksum** genoemd als het ook onder moeilijke omstandigheden steeds goed bestuurbaar is en vlot op het handelen van de stuurman reageert.

waar (it) = weer

1. De weersgesteldheid. Men onderscheidt **min** en **moai waar**. Dergelijke combinaties verwijzen ook naar een relatie tot een activiteit, bijv. **goed waar om te silen** e.d. ► **aventoer** ► **bedompen** ► **bluisterich** ► **dizenich** ► **dizich** ► **einepikewaar** ► **farber** ► **grimich** ► **joel** ► **licht**(3) ► **lúmje** ► **minwaarried** ► **miswier** ► **potskipperswaar** ► **rite** ► **rûzich** ► **silerswaar** ► **skier**(1) ► **skraal**(2) ► **stoarmwaar** ► **tsjok**(1) ► **tusken** ► **ûnwaar** ► **waarfoarsizzing** ► **waarteken** ► **wyn**.
¶ **Min waar op 'e Lemmer** > *Slecht weer in Lemmer* Wordt ook in naburige plaatsen wel gezegd als het slecht weer is.
♣ *Yn it waar sjen* > *Te stappen gaan, zich in feestelijkheden begeven, flink drinken*
2. Een schimmel die in zeildoek ontstaat als dat te nat wordt opgeborgen. Je ziet het ook als zwarte schimmelplekken in hout als dat niet goed met een conserveringsmiddel is behandeld ► **ferwaarje** ► **warich**. Na verloop van tijd begint het zeil en het hout daar te rotten ► **ferbroeie** ► **rotsje**.

waarbal (de) = stormbal ► stoarmbal

waarfoarsizzing (de) = weersvoorspelling

Schippers zagen aan de lucht soms welk weer er verwacht mocht worden. Was er in de zomer 's morgens dauw, dan werd het mooi weer. De zegswijze is: **As it dauwet wol it moaiwaarje**. Ook waren er verschillende andere tekens, de z.g. **waartekens** waaruit men het weer voor een komende periode afleidde. Schippers hadden soms ook andere opvattingen dan boeren ► **folksleauwen** ► **gong**(5) ► **lantearne** ► **merk**(6) ► **merkeldei** ► **sjuower**.

waarleas = overtollig

Ook **waarloas**. Het woord wordt gebruikt om overtollige materialen, of zaken die buiten gebruik zijn mee aan te duiden. Het is dus nog niet 'waardeloos'.

waarmhâlder (de) = warmhouder

Degene die bij het klinken ► **klinke** ervoor zorgt dat de klinken op de juiste temperatuur worden gebracht en blijven.

waarteken (it) = *weerteken*

Natuurverschijnselen op grond waarvan men het weer ► **waar**(1) voorspelde en nog wel, met een knipoog, voorspelt ► **almenak** ► **waarfoarsizzing**. Wanneer er meer zeemeewen ► **sjouwer** dan normaal op het land zijn, kun je storm verwachten en als de ganzen in de herfst naar het zuiden trekken, is er winter op komst. Als een halve maan (of een kleinere sikkel) met de bovenpunt voorover hing, noemde men dat een **pisser**. Er zou regen komen. Hing de schijf omgekeerd, met de bolle kant naar beneden, dan noemde je het in de winter een **slydjeier** en was er vorst op komst. In de zomer is het een teken van mooi weer. Ook eigen extra gevoelige lichaamsdelen als tenen en oren kunnen een teken geven van een bepaalde komende weersgesteldheid. Dat zijn dan bijv. **waarteannen**. Zo is er nog veel meer ► **bûdel** ► **diggelfjoer** ► **djip**(3) ► **folksleauwen** ► **gong**(5) ► **noarderrein** ► **wynfearren**.

wabberje = *wapperen*

De beweging van een zeil of een vlag als die door de wind zachtjes heen en weer beweegt.

wabberkoelte (de) = *koelte*

Ook **wabberkoeltsje**, (b)**labberkoeltsje** en **labberke**. Een zachte wind waarmee eigenlijk nauwelijks gezeild kan worden ► **wabberwyn** ► **koelte**.

wabberwyn (de) = *briesje*

Erg lichte wind ► **wabberkoelte** ► **wyn**.

wach = *waakzaam*

Ook (modern) en alleen met betrekking tot een schip **waaksum**. Waakzaamheid is een van de eisen die aan goede zeemanschap - en dus aan elke schipper - worden gesteld.

wachtskip (it) = *kustwachtvaartuig* ► **waad**(2)

► **wachtsman**(2)

wachtsman (de) = *wachtsman*

1. Degene die op een (zee)schip de wacht moet houden.
2. Een kustbewakingsvaartuig ► **man**(2) ► **wachtskip**.

wâl (de) = *wal*

1. De oever van het water ► **flotgers** ► **katsje**(2)

► **lân** ► **wâlbeskoeing**. Vanuit het perspectief van het varende schip onderscheid je ook de **bakboardswâl** ► **bakboard** en de **stjoerboardswâl** ► **stjoerboard**. Iets vergelijkbaars heb je kijkend naar de wind ► **boppewâl** ► **heech**(3), **leech**(4) ► **opperwâl**. In een wedstrijd beroept een schipper zich - als de situatie daartoe aanleiding geeft - op **it rjocht**(1) **fan 'e wâl** als hij moet draaien om te voorkomen dat het schip in het riet komt en een ander schip daarmee dwingt ruimte te geven. Tijdens het skûtsjesilen wordt een gedeelte van het water als wedstrijdwater afgebakend met **boeikes**. De denkbeeldige lijn die je van boei tot boei kunt trekken, geldt in wedstrijdreglementaire zin als de wal ► **rjocht**(1) ► **romte**.

¶ **Fan ('e) wâl sette of stekke of farre** > *De lânfêsten losmaken en gaan varen* **Fan ('e) wâl wêze** > *Los van de wal zijn* **Foar de wâl komme** > *Aanleggen* **Foar de wâl lizze** > *Aangemeerd zijn* **Oan ('e) wâl** > *Aan wal* **Oan 'e wâl sitte** > *Vast zitten (aan de grond)* **Under de wâl** > *Dicht bij de oever* ► **ûnder**(7).

♣ *It rekket tusken wâl en skip* > *Er komt niets van terecht omdat er twee andere belangrijke zaken spelen (1). Iets komt niet op de goede plaats terecht (2). Ongemerkt verdwijnen (3)* **Oan of op 'e wâl sitte** > *Vast zitten* **Oan 'e wâl komme** > *Met iets akkoord gaan* **Hy komt net gauw fan 'e wâl** > *Hij is besluiteloos* **jin oan 'e wâl hâlde** > *Het bij het oude vertrouwde houdt* **As my de wâl ûntgiet, hâld ik my oan it flotgers** > *Als ik steun verlies, behelp ik me met het geringste* **'t lêste skip oan wâl komme** > *Hij is altijd de laatste* **Mei ien wol wâl besile kinne** > *Wel met iemand kunnen samenwerken* **By de wâl lâns** > *Kalmaan doen, voorzichtig handelen* **By de wâl delglide** > *Sociaal degraderen* **De wâl kwytrettsje** > *Je houvast kwijtraakt* **Hy falt mei de wâl yn 'e sleat** > *Hij zegt plompverloren zijn mening* **Hy hinget oan 'e wâl** > *Hij sukkel met zijn gezondheid* **Jen fan 'e wâl helpe** > *Iemand op gang helpen* **Fan wâl sette of stekke of farre**

> *Beginnen met het verhaal of het weDe wâl keart it skip* > *De (natuurlijke) omstandigheden verhinderen een verdere (ongewenste) ontwikkeling ofwel de voortzetting van een handeling* ► **kloetsje**. *Hy sil nei de oare wâl* > *Hij gaat naar Holland (over de Zuiderzee), Engeland of zelfs Amerik* ► **stjoerlju**.

De verkleiningsvorm **wâltsje** vind je in: *By't wâltsje lâns moatte* > *Zuinig aan moeten* *By't wâltsje lâns* > *Het gaat allemaal heel voorzichtig*.

2. Alles dat tot het land ► **lân** wordt gerekend, in tegenstelling tot het water. Wanneer een schipper **ien fan 'e wâl** trouwt, wordt daarmee een vrouw bedoeld die niet uit een schippersfamilie komt ► **laach**. Op de Friese Waddeneilanden wordt daarmee bedoeld dat een eilander iemand van het vasteland van Fryslân huwt.

♣ *Oan 'e wâl bliuwe* > *Thuis blijven*

3. Als water dicht tegen de oever ondiep is, spreek je van een **droege wâl** ► **droech**(4).

wâlbeskoeiing (de) = *walbeschoeiing*

De houten ► **wâlhout** of stenen ► **wâlmuurre** bekleding van een wal die moet voorkomen dat de wal invalt. Voor het lossen en laden van een schip heeft zo'n wal ook veel voordelen. Vandaar dat men een schipper ook voor een ligplaats liet betalen ► **kaai** ► **skoaiwâl** ► **wâldjild**.

wâldskip (it) = *woudschip*

Schip dat uit de Friese Wouden kwam. De schepen uit de zandstreken waren vaak wat hoger getuigd dan de op ruimer water zeilende Zuidwesthoekers. In de 'ijzertijd' waren ze niet zelden 'havannabruin' geveerd, in tegenstelling tot de schepen uit de Zuidwesthoek, die vaak groen waren. Kermis-schepen ► **merkeskip**, Groninger schepen en zeejalken waren dikwijls wit. Vaak verfdde men het schip trouwens in een (enigszins gedekte) kleur die de schilder - toeval - beschikbaar had ► **brún**. Tot de belangrijkste bouwers in deze streek behoorden leden van de familie Van der Werff ► **fallaat** en Roorda ► **piip**(2), die snelle en mooie schepen bouwden.

wâlhaad (it) = *bruggenhoofd* ► **brêge** ► **haad**(6)

wâlhout (it) = *walhout*

1. Walbeschoeiing van hout ► **rjimming** ► **wâlbeskoeiing**.

♣ *Dat skip of dy skipper hat te folle wâlhout* > *Dat schip of die schipper ligt te veel aan de wal* ► **skip**.

2. Struikgewas dat langs een wal groeit.

wâlje = *wellen*

Het omhoog komen van water.

wâljild (it) = *walgeld*

Geld dat door een schipper moet worden betaald om aan de wal te mogen liggen ► **kaaijild** ► **jild**(2) ► **wâlrojocht**(2) ► **wâlrot**(2).

wâlrojocht (it) = *havenlicht*

wâlmuurre (de) = *walmuur*

Gemetselde walbeschoeiing, soms met betonrand en hoekijzer bovenom ► **wâlbeskoeiing**.

wâlrojocht (it) = *walrecht*

1. Het recht ► **rjocht**(1) om (op een bepaalde plaats) aan de wal te liggen.
2. Geld ► **rjocht**(2) ► **wâljild** dat betaald moet worden voor het **wâlrojocht**(1) .

wâlrot (de) = *walrat*

1. Landrat in de betekenis van een persoon die van de wal komt.
2. Scheldnaam van schippers voor de ambtenaar die het **wâljild** int.

wâlskant (de) = *wal(le)kant*

Het eerste stukje van de wal, gezien vanaf het schip ► **wâl**(1). Mensen van de wal hebben het over de **wetterkant**.

wâlskipper (de) = *walschipper*

Een gepensioneerd schipper ► **binnen**(3) **rêst**(3) ► **skipper**.

wâlstart (de) = *walstart*

Vroeger was het bij skûtsjesilen op verschillende plaatsen de gewoonte dat de start ► **start** van een wedstrijd vanaf de wal plaatsvond. Elk schip lag op een bepaalde plek en men moest ook weer bij diezelfde plek finishen, waar je werd afgeschoten ► **karmaster** ► **sjitte**(5). De enige starts vanaf de wal - er wordt geloot om de startplaatsen ► **lotting** - vinden, als de wind niet te ongunstig is, nog bij het skûtsjesilen op De Feanhoop en bij Earnewâld plaats ► **beakenstart** ► **sleepstart**.

wang (it) = *wang*

1. Elk van de twee helften of de twee of drie zijvlakken van een **blok**.
2. Verkorte vorm van **kokerswang**. Elk van de twee zijkanten van de **mêstkoker** ► **koker**.
3. De stuurboordsboeg en de bakboordsboeg worden wel eens de twee wangen van een schip genoemd ► **rûn**(3). Soms heeft een schip boven de waterlijn ook duidelijk bol-lende wangen ► **wangich**.

wangich

Een schip met een brede, ronde ► **rûn**(3) boeg en een dito achtersteven is een **wangich** schip ► **wang**(3).

wannelspier (de) = *wandelspier*

Op ijzeren steunders rustende houten leuning langs het voordek die je op **ielaken** en **seetsjalken** vond ► **spier**.

want (it) = *want*

1. Ook **bûte(n)want**. Onder een **want** wordt (oorspronkelijk) verstaan alle touwwerk dat (meestal) vast aan de **mêst** verbonden zit. Vroeger waren het strakke geteerde touwen die de mast recht hielden, **wantrieden** genoemd. Nu zijn het (meestal) gegalvaniseerde ijzerdraden of van roestvrij staal. Het geheel noem je het **fêst(e) want** of het **steand(e) want** ► **steand**(2). Een dergelijk touw - wel **wantstring** genoemd - werd met de **wanttaalje** ► **taalje**(1) gespannen; om het staaldraad te spannen worden **wantspanners** gebruikt. Op de zijkant van het schip zijn die vastgemaakt aan **puttings** ► **bekstaach** ► **sydstaach** ► **topwant** ► **baklampe**.
2. Onder **rinnend**(1) of **lopend want** verstaat men de vallen die op en neer gehaald kunnen worden.
♣ *Yn it want betiisd wêze > In (grote) verwar-ring verkeren*

wantoppich

Als de mast in de top te dun en te licht is, of anderszins niet deugt, noem je die **wantoppich**.

wantputting (de) = *wantputting*

Ook **wantpudding** ► **putting** ► **want**.

wantskroef (de) = *wantschroef*

Ook **wantspanner**. Elk van de schroeven (eigenlijk bouten) waarmee een **wantried** wordt gespannen.

wantspanner (de) = *wantspanner*

Ook **wantskroef**. Bepaalde constructie van twee bouten - een met een linkse en een met een rechtse draad - met een oog eraan die in een lange huls met schroefdraad stijver of losser gedraaid kunnen worden ► **boarch**(4) ► **spanner** ► **taljereeps**.

wanttaalje (de) = *wanttalje*

De **taalje**(1) om het **want** te spannen. Hij betaat uit een **taljereeps**(2) en twee **jufferblokken**.

wantried (de) = *wantdraad* ► **stielstaach**

► **want**(1)

wapje

Net even in het water steken. Je doet dat soms met een **boom**(2) of een roerriem ► **riem** om een beetje bij te sturen.

warich = *verweed*

Als het hout of het zeil **warich** is, dan zit het **waar**(2) erin. Ook het verkleurd zijn door zonlicht wordt wel zo genoemd.

war(r)ing (de) = *gangbood*

Het looppad op de hoogte van het dek tussen het **rom** en de roef en het **board** door. Hij bestaat uit de liggende **lechwar(r)ing** en (aan de kant van het ruim) de opstaande **riiswar(r)ing** ► **pylder**.

¶ *It wetter yn 'e warring hawwe of sile > Zo scheef hangen dat het water door het gangbord loopt.*

♣ *Hy leit op 'e rêch yn 'e warring > Hij slaapt op de verkeerde plaats* *Oan 'e waring ta fol hawwe > Tot zijn nek in de schulden zit* *dat binnen de warring hâlde > Iets binnenskamers houden.*

warle (de) = *wartel*

Spreek uit: /warrel/.

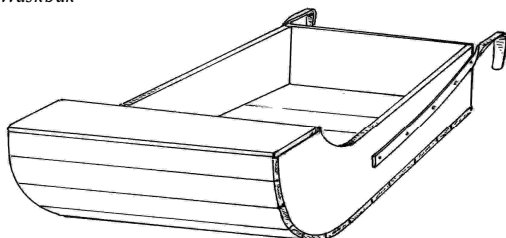
1. Een draaibaar element, bijvoorbeeld aan de neus van een **blok**, waardoor het geheel kan draaien ► **warleblok**.
2. Een draaibare houten afsluiting van een deurtje, een opklapbaar luik of een **boarchhoutsje**.

warleblok (it) = *wartelblok*

Blok waarbij tussen de **noas**(2), **heak**(1) of

warleblok

Waskbak

each(1) een **warle**(1) zit zodat het blok alle kanten op kan draaien.

waskbak (de) = *wasbak*

Ook **skûtelbak**, in het Nederlands ook *putsebak*. Een houten bak(je) waarin een schipper(svrouw) de (af)was kon doen en de schotels en borden kon laten drogen. De bak hing met twee haken over het boord ► **board**(2) zodat het hij er gemakkelijk afgenomen kon worden ► **bak**(5).

weach (de) = *golf*

In het algemeen wordt met een **weach** een golf van een gemiddelde grootte bedoeld. Het woord is een beetje verouderd ► **baar**(1) ► **golf** ► **himd** ► **see**(2) ► **tommelweach** ► **weagje**(1)

weage = *vlot maken*

Door middel van heen en weer schommelen een schip los zien te krijgen als het een beetje vast aan de grond is geraakt. Eigenlijk lukt het op deze manier alleen bij kleinere scheepjes.

weagerij (de) = *tegenwicht*

Ook **wegerij**. Gewicht dat op de voorkant van de mast op het vierkant onder het dek is bevestigd om de mast zonder bok ► **bok**(1) te kunnen strijken ► **wicht**(1) ► **mêst**.

weagje = *golven*

1. Het golven van water ► **golvje** ► **baarje** ► **touterweagje**.
2. Het vooruitduwen van een **boatsje** met een boom vergelijkbaar met, maar eenvoudiger dan **trilkje** ► **fearje**(2).

weak = *zacht*

1. Een schip dat erg licht stuurt, vooral als het **flau**(1) op it roer is, is een **weak** schip ► **lijgjirrich**.

¶ **It skip is weak op 'e kop** > *Het schip wil steeds wegzakke* (bijvoorbeeld door te veel voorzeil) ► **wreed**(1).

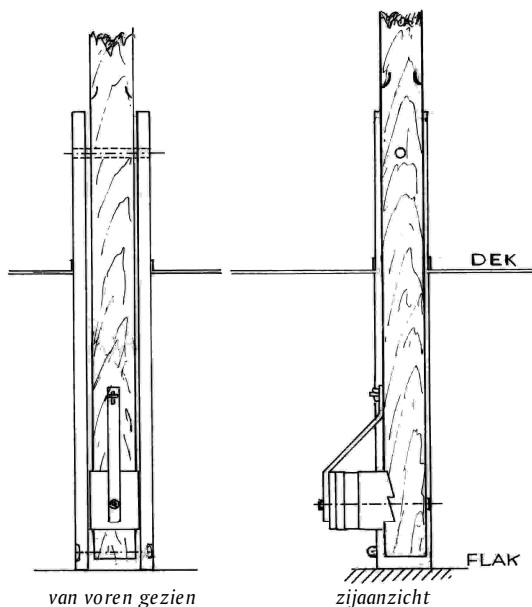
2. **Weake kimen** zijn kimmen die rond en vloeiend zijn. De tegenstelling is **hurde kimen** ► **hurd**(2) ► **kym**

3. Zachte houtsoorten, zoals linde en wilg, noem je **weak** ► **hout**(1).

wedstriid (de) = *wedstrijd*

Fryslân kent een zeer lange traditie van wedstrijdzeilen. Het werd al in de achttiende eeuw georganiseerd, onder de noemer 'hardzeilen'. Bij zeilwedstrijden spreekt men steeds minder vaak van **hurdsilen**. De woorden **wedstriid** en **race** worden hoe langer hoe meer gebruikt. Bij de wedstrijden van de **SKS** en het **IFKS** spreekt men over **It Skûtsjesilen**. Elke afzonderlijke wedstrijd wordt daarbij met de naam van de plaats waar deze wordt georganiseerd, aangeduid. Er zijn verschillende sinds een tal jaren georganiseerde wedstrijden voor platbodemjachten die eigen namen hebben. De bekendste zijn: **Lemmer Ahoy**, de traditionele opening van het

Weagerij

watersportseizoen rond Hemelvaartsdag, waaraan SKS- en IFKS-skûtsjes en Lemsteraken deelnemen. De **Bolkopperace** is een zeilwedstrijd voor traditionele schepen met een bolle kop of een kop die afgeleid is van de kromme steven, alsmede voor schouwen. De deelnemers strijden om de Holland-Friesland bokaal afwisselend voor Stavoren en Enkhuizen. De **Strontrace** kent een start en finish in Workum. Skûtsjes en tjalken varen met een kleine lading gedroogde (en verpakte) mest in zo kort mogelijke tijd naar Warmond en weer terug. De wedstrijd is opgezet ter herinnering aan de mestvaart vanuit Fryslân naar de geestgronden van Holland. De **Oorlamrace** is sinds 1980 een wedstrijd voor platbodemschepen van Harlingen naar Vlieland. De **HT-race** voert schepen van Harlingen naar Terschelling. Met het oog op de veiligheid doen aan deze laatste twee wedstrijden geen skûtsjes meer mee. Er zijn veel (recente) woorden die met **wedstriid** beginnen, zie voor de kernbetekenis de grondwoorden waarbij deze jonge samenstellingen zelden worden vermeld.

weger (de) = *wegering* ► **wegering**

wegerij (de) = *tegenwicht* ► **weagerij**

wegering (de) = *wegering*

1. Ook **bewegering** en (ouder) **weigering**.
2. In algemene zin de gehele binnenbekleding van het (houten) schip die over de **ynhouten** heen is aangebracht. Het aanbrengen van dit houten beschot noemt je **bewegerje** ► **ûnbewegere**. Soms spreekt men ook van **binne(n)bewegering**. Kijkend naar de verschillende delen heb je het ook wel over de **wegers**. Op de **bûkleggers** liggen eerst de **flakwegers**, **bûkdaljes** of **bûkdellingen** ► **bûkdelling**.
3. In engere zin de binnenbekleding die boven de buikdenning zit. Op de hoogte van de **kimen** ► **kym** zit de **kymwegering** (of zitten de **kymwegers**). Daarboven volgt de **balkwegering** (of de **balkwegers**), terwijl men daartussen soms nog **tuskenwegers** onderscheidt. De ruimte tussen huid en wegering wordt **bil**(1) genoemd. De openingen

in de wegering werden opgevuld met **ful-ling(s)buorden** of **fulling(s)boarden**.

♣ *Efter de wegering falt net folle te feien* > *Men hoeft zich niet druk te maken over iets, waar toch niets aan gedaan kan worden of over iets dat toch al geregeld is*

wegerskud (it) = *wegerschot*

Ook **wegersket**. Elk van de losse stukken van de wegering ► **skud** ► **weger**.

wei = *weg*

1. (de) *Waterweg* Het woord komt in enkele waternamen voor, zoals de Alde Wei.
2. *Verdwenen, verloren, weg, vandadn*. het Fries ook voor overleden en waardeloos geworden. ¶ **It skip wei, mar de minsken behâlden** > *Het schip verloren, maar de mensen behouden.*

weifalle = *wegvallen*

1. Het wegzakken - mogelijk als gevolg van smoarge wyn ► **smoarch**(3) - bij een schip dat voor je ligt ► **trochsakje** ► **ôffalle**(2).
2. De koers aan de wind niet goed volhouden ► **ôffalle**(2).
3. Het plotseling sterk luwen van de wind tot vrijwel windstilte ► **wyn**.

weifarre = *wegvaren*

1. Het vertrekken van het schip, van de wal of uit de haven ► **útfarre**.
2. Met de uitdrukking **by ien wei farre** wordt bedoeld dat het ene schip sneller is dan een ander en er dus bij vandaan vaart.

weigering (de) = *wegering* ► **wegering**.

weijaan = *weggeven*

1. Het niet noodzakelijk hoogte verliezen bij het aan de wind varen ► **weifalle**(2).
2. Wordt er gezegd: '**Net mear weijaan!**', dan wordt daarmee bedoeld dat men misschien net dat hoekje kan bezeilen en de schipper dus erg op zijn hoede moet zijn. Ook een wedstrijd kun je door dom te zeilen **weijaan**.

weinfo (it) = *wagen*

Inhoudsmaat die wel gebruikt zou zijn bij het verhandelen van turf. Het zou gelijk zijn aan ongeveer 1000 **baalders** ► **fjoer**(2).

welizer (it) = *welijzer*

Strip week ijzer tussen platen om een geklonken

verbinding waterdicht te maken. Het aanbrengen noemt je **welle**.

welle = *wellen* ► **welizer**

welling (de) = *berghout*

In het hedendaags spraakgebruik worden **berchhout** en **welling** soms door elkaar gebruikt. Zelden is het **goarding**. Op ijzeren skûtsjes zitten echter geen berghouten. Daar zijn het de **wellingen** die dezelfde functie als de berghouten vervullen. Een **welling** is geheel van ijzer en veel breder dan een berghout en houdt die breedte voor en achter gelijk, terwijl het berghout op het vlakke stuk breder was. Voor en achter gaan berghout en welling beide over in de **stoathouten** ► **stuit**(1).

wellingskoeltsje (it) = *wellingbriesje*

Met een windkracht drie of vier waait het net hard genoeg om het schip tot de welling scheef te duwen. Je noemt dat een **wellingskoel**(tsj) ► **koelte**.

wellingsplaat (de) = *wellingplaat*

De plaat waarop de **welling** zit.

wenarke (de) = *woonark*

Elk opgebouwd schip dat als woning dienst doet en op een vaste plaats ligt ► **aak**(6).

wenbok (de) = *woonschip* ► **bok**(2) ► **wenarke**

wenskip (it) = *woonschip* ► **skip**(1) ► **wenarke**

wente (de) = *woonruimte*

De woonruimte op een schip noemt je (ook) **wente**, net als op de wal. Naast de **roef** en de **durk**(1) hoorde er soms 's winters ook nog een **potkast** bij ► **arke**(1) ► **foarûnder** ► **húske** ► **tinte**.

west = *west* ► **súd**

westerwar (it) = *westerwar* ► **lynbaan**

wetter (it) = *water*

1. Water in algemene betekenis ► **wiet**(1). Een schip **dipt wetter** als het water op het dek komt. Een kleine boot **dipt wetter** als er water in het scheepje komt.
2. Het natuurlijk element voor de scheepvaart. **Tin wetter** is nog net niet bevroren of heel helder en schoon water. **Tsjok wetter** is modderig of zanderig water. **Hol wetter** is water met hoge golven. **Stiif** of **ticht wet-**

ter is het opgestuwde water, bijv. voor een sluismond.

¶ **Wetter is in sêft bêd** > *Dit zegt een schip per als iemand meent dat het water een schip zal beschadigen* **Stille wetters ha djippe grûnen** > *Als het water stil is, kan het gevaar juist in de diepte zitten* ► **wyn**.

♣ *It holste wetter hân hawwe* > *Het ergste gehad hebben* **Boppewetter bliuwe** > *Een zaak zo besturen, dat het niet verloren gaat* **stiet as in peal boppe wetter** > *Het is erg zeker* **Stille wetters ha djippe grûnen** > *Mensen die niet veel zeggen, kunnen (juist) wel veel denken* **Wetter en lân mei ien besykje** > *Alles met iemand pberen*.

3. De waterdiepte. **Lyts wetter** is ondiep water in algemene zin (het kan ook nauw water betekenen).

¶ **Der stiet gjin wetter** > *Het is er ondiep* ► **droech**(3). **Der stiet in protte wetter** > *Het is er zeer diep*.

wetterbak (de) = *waterbak*

Groot schip dat wat plomp door het water vaart ► **bak**(1).

wetterbalke (de) = *waterbalk* ► **seilbalke**

wetterboerd (it) = *waterboord*

1. Ook **wetterboard**. Losse plank die op het **board** wordt gezet ► **boeisel** en als vulhouthout dient bij ijzeren schepen.
2. Ook **wetterboard**. Waterlijst ► **wetterlist**(1) ter hoogte van de roef.
3. Ook **fullingsboard**. Afdichting tussen de **bûkdelling** en (soms met beton gevulde) kimmen.

wetterfet (it) = *watervat*

Ook (minder vaak) **wettertûne** en **wettertonne** ► **tonne**(1). Platliggend houten vat voor drinkwater dat bij de skûtsjes tussen de achter**dramen** onder het **helmhout** of op het voordek lag. Het lag op een **skammeltsje**(2) om te voorkomen dat het over het dek zou rollen. De ijzeren hoepels waren zwart geverfd en het hout dikwijls heel kleurig (soms wel drie of vier verschillende). Op de beide (meestal ovale) bodemzijden stond eigenlijk altijd wel wat. Het bouwjaar van het schip en de naam van de schipper

zag je vaak. Soms was er ook een afbeelding op geschilderd en niet zelden een rijmpje
 ► **ak(k)erke** ► **bak(1)** **douk** ► **ferrêdzje**
 ► **skippersrym** ► **spreuk** ► **ûntrêdere**.

wetterherberge (de) = *waterherbeg*

Herberg aan het water die zich speciaal richtte op schippers en 's winters op schaatsenrijders (en dan ook wel **iisherberge** genoemd werd)
 ► **skippershûs** ► **skipperskertier**.

wetterhûntsje (it) = *waterhondje*

Als het water door de **swurdstander** zingt, zeg je dat de **wetterhûntsjes gûle** ► **gûnzje**. Men meent ► **folksleauwen** dat het schip dan begint te lopen ► **skippershûntsje**.

wetterhurd = *waterdicht*

wetterkearing (de) = *waterkering*

wetterklomp (de) = *waterklomp* ► **klompe(2)**

wetterlist (de) = *waterlijst*

1. Ook **boppelist**. Een licht uitgevoerde **wetterbalke**, een opstaande richel of lijst aan het eind van het voordek, meteen achter de mast ► **rottegong** waar het **rom** begint, om te voorkomen dat alle water van het voordek door de **war(r)ing** loopt. Bij ijzeren schepen vind je dit niet of nauwelijks meer. Bij deze schepen wordt met dit woord soms ook de **riiswarring** aan de voorzijde van het ruim bedoeld.
2. Opstaande richel waarbinnen de onderkanten van de luiken op de **riiswar(r)ing** vallen ► **haad(4)** ► **lyk** (3).
3. Opstaande rand op het dek waarover een luik valt en dat lekken voorkomt **haad(1)**.

wettermunt (de) = *watermunt*

Ook **flieëbalsem** ► **dokterje**.

wetterpomp(e) (de) = *lenspomp* ► **pompe**

wetterpream (de) = *waterpraam*

Ook **wetterskip(2)**. Praam of schip voor het vervoer van zout water voor zoutziederijen en (schoon) drinkwater voor de fabricage van voedingsmiddelen of voor consumptie in de steden als het een periode droog was. Na 1850 is (tot de komst van andere manieren van waterwinning) een tijd vanuit Grou schoon drinkwater naar Leeuwarden getransporteerd. Snekers kregen

het uit het Sneekermeer. Dat water noemden de stadsbewoners *haalwater*.

wetterreef (de) = *waterreef*

Ook **broekreef** en **poepereef**. Kleine reef ► **reef** in de broek van het zeil vooral bedoeld om een **boppelêst** vrij te houden of om bij spatwater het zeil wat hoger te hebben ► **heie(1)**.

wetterskip (it)

1. *Waterschap* In de middeleeuwen ontstane (publiekrechtelijke) organisatie voor waterkering, waterbeheer en sinds de laatste jaren de waterkwaliteit. Er waren in Fryslân vele honderden (soms uiterst) kleine polders die een zelfstandig beheer voerden en waar beslissingen op basis van op grondbezit gewogen stemmen werden genomen. Ook bij de huidige waterschappen (binnenkort nog één) geldt nog net zoals vroeger 'wie betaalt, bepaalt'. In de zomer streefden bijna alle (volledig door de boeren beheerste) waterschappen naar zo laag mogelijke peilen ► **peil**, wat voor de scheepvaart (en voor de hoger gelegen gebieden in Fryslân) vaak grote problemen opleverde ► **heech(6)** ► **leech(5)**. Sinds ongeveer 1900 voeren de Provinciale Staten toezicht uit op het beheer van de waterschappen.

2. *Waterschip* ► **wetterpream**.

wettersta(a)ch (de) = *waterstag*

Ook **wetterstaak**. Vroeger een draad of ketting, tegenwoordig meestal een ijzeren stang die van het eind van de **opstekker** of **loefbiter(1)** naar een punt onder op het beslag van de **stevan(1)** of **loefbiter(2)** loopt ► **bakstaach** ► **boechstaach** ► **staach**.

wettertonne (de) = *watervat* ► **wetterfet**

wever (de) = *wever*

Deze beroepsaanduiding wordt gebruikt in de betekenis van **seil(1)**, het product van de weverij. ¶ De wever moet helpe > *De zeilen moeten worden gehesen* ► **doek(2)**. *Wevers help* > *De wind (die de zeilen bolt, de wever dus helpt en het schip vooruit vooruit stuwt)*.

wicht (it) = *tegenwicht*

1. Ook: **tsjinwicht**, de **wichten** of de **weagerij** ► **bok**(1). Het tegenwicht op de voor-onderkant van de **mêst**. Het bestaat uit het **kylwicht**, een stuk gietijzer dat eigenlijk de onderkant van het vierkant ► **fjouwerkant**(1) vormt en een aantal loden of ijzeren platen die voorop het vierkant zijn gezet en samen min of meer in balans zijn met het gewicht van de mast boven de mastbout.
2. Gewichts aanduiding (alleen van vis, vanaf de negentiende eeuw officieel 100 pond).

wier (it) = *wier*

Waterplanten die in de bodem wortelen en (bijna) geheel onder water leven. Soms worden die zonder onderscheid alle als **wier** aangeduid ► **bearzerûch** ► **flach**(2) ► **ielstikel**.

wierje = *luchten*

In het voorjaar werden/worden alle zeilen uit de zakken gehaald en gelucht ► **útwaaië**.

wiet = *nat*

1. (it) Het water in algemene betekenis ► **wetter**(1).
2. Het nat zijn ► **oanslaan**(2).

♠ *Mei in wiet seil rinne* > *Beschonken zijn*

wiid = *breed*

1. Gezegd van een waterweg waarop goed gelaveerd kan worden (dat dus niet nauw is).
2. De afstand tussen bijv. de **leggers**(1) wordt in scheepsbouwbestekken als meer of minder **wijd** beschreven, en zo ook de breedte (*wijdte*) van het schip zelf.
3. (it) Een relatief breed ► **breed**(2) deel van een water.
4. Een ruime brug- of sluisopening noem je ook **wiid** ► **brêgegat**.

wike = *wijken*

Ruimte geven aan een ander schip, al dan niet verplicht door wetten of wedstrijdregels ► **útwikë**.

wimpel (de) = *wimpel*

Eigenlijk hebben alleen zeeschepen en plezierjachten wimpels. Een wimpel bestaat uit een smalle strook linnen, meestal in één kleur, die van onderen in twee punten uitloopt en aan de bovenkant boven aan een rond stokje met twee knoppen is vastgezet. Daaraan hijs je de wimpel met de vlaggenlijn op. Het voeren van wimpels

gebeurde eigenlijk alleen bij mooi weer. Bij schepen hing de wimpel dan altijd aan de grootste mast, waarbij de punten net het water raakten. De enige wimpel die bij het skûtsjesilen voorkomt, is de kampioenswimpel, een blauwe wimpel waarop '**Kampioen SKS**' en een jaartal staat. Bij vergissing wordt een **fleugel** wel eens voor wimpel 'uitgescholden'

♠ *Mei flach en wimpel* > *Met glans*.

wimpelpot (de) = *wimpelpot*

De z.g. wimpelpot is een door een zelfstandig werkende commissie ► **kommisje**(2) van de SKS beheerd fonds waaruit wedstrijdcommissies en skûtsje-eigenaren financieel kunnen worden ondersteund. Een deel van de inkomsten komt uit de opbrengst van de verkoop van jaarlijks aangepaste driehoekige vlaggetjes, de z.g. wimpels aan varende toeschouwers van het skûtsjesilen (die immers geen entree betalen). Een ander deel komt uit de opbrengst van het Skûtsjejournaal, een jaarlijks magazine met actuele informatie over het SKS-skûtsjesilen van het betreffende jaar.

winne = *winnen*

1. Een prijs of wedstrijd winnen ► **priis**(1) ► **preemje**(1).
2. Een lading bemachtigen. In de tijd voor de geregelde vrachtverdeling door de beurs werd er door de aanwezige schippers wel geloot ► **lotsje** wie een bepaalde vracht mocht vervoeren. Degene die het gelukkige lot trof, won daarmee de lading ► **poepëfarre** ► **strykpeal**. Soms werd die trouwens ook wel verdeeld ► **partsje**.
3. Als de wind **wint**, dan trekt hij aan.

winterkertier (it) = *winterkwartier*

Ook **winterlaach**. De plaats waar de schippers zich 's winters ophielden ► **bewinterje** ► **domisylje** ► **winterlaach** ► **winterrêst**.

winterpeil (it) = *winterpeil* ► **peil**

winterrêst (de) = *winterrust*

Periode in de winter waarin de schippers niet varen. Naar de traditie was dat soms vanaf Sinterklaas, 6 december, maar meestal vanaf Kerstavond, 24 december tot aan 19 februari ► **Keuningsdei** of 22 februari (Sint Pieter

► **hillige**). Met een **iepen**(2) winter begon men soms ook na Maria Lichtmis (2 februari) al wel weer te varen ► **bewinterje** ► **oplizze**(2) ► **rêst**(5) ► **skippersjier** ► **winterlaach** ► **winterrêst**.

wipbrêge (de) = *ophaalbrug* ► **brêge** ► **wippe**(2)
wipgalge (de) = *wipgalg*

Toestel, meestal een **gyk** met een takel ► **takel**(3), om zware vrachten aan boord te hijsen.

wipkarre (de) = *lorrie*

Lorrie en een draaiende laadbak die bij het laden van terpaarde ► **modder** werd gebruikt. De eerste keer dat deze wagentjes op rail werden toegepast, zou bij de afgraving van de terp van Beetgum in 1887-1888 zijn geweest.

wippe = *wippen*

1. Het werkwoord wordt aan boord alleen gebruikt in de combinatie **de mêst wippe**, waarmee wordt gezegd dat de mast achterover wordt gehaald.
2. De ophaalbrug, een **wipbrêge** of een **flapbrêge** (laten) ophalen en weer laten zakken, noem je **de brêge wippe**. Degene die daarmee is belast, is de **brêgewipper**.

wisker (de) = *wisser* ► **stokdweil**.

wiskje = *stuiven*

Het verstuiwen van de koppen van de golven als het zeer hard waait ► **brek** ► **stowe**(2) ► **wytkop**.

wisp (de) = *wis* ► **striewisp**.

wjalm (de) = *meermolm* ► **jolm**

wjolm (de) = *meermolm* ► **jolm**

wraak (de) = *wraak*

Het verlijeren, het zijdelings afdrijven van een schip en daardoor het verlies aan hoogte, dat zoveel mogelijk door de zwaarden moet worden voorkomen ► **drift**(1) ► **dwersdriuwe** ► **saaie**(1) ► **skaaie** ► **weifalle**.

¶ **It skip hâldt wat romte foar de wraak** > *Het schip neemt wat extra hoogte om te voorkomen dat het door het verlijeren niet goed bij het doel komt.*

♠ **Foar de wraak** > *Uit voorzorg. Ien foar de wraak* > *Eén extra (van wat dan ook maar) om een tekort te voorkomen*

wrang(e) (de) = *wrang*

Zwaar kromhout in voor- en achterschip ► **yn-**

hout. Bij ijzere schepen ook wel gebruikt als synoniem van **spant**.

wrak = *wrak*

1. (it) **Skip** dat zodanig beschadigd is dat het niet meer of nog nauwelijks te gebruiken is ► **sloper**(1) ► **fergean**(1).
2. Als bijvoeglijk naamwoord in de betekenis 'zwak', 'ondeugdelijk' en ook wel 'ziekelijk' ► **seil** ► **skipke**.

wrakboei (de) = *wrakboei*

Boei(1) waarmee een gezonken schip wordt gemarkeerd.

wrakhout (it) = *wrakhout*

Hout dat van een wrak afkomstig is.

wraskipper (de) = *wraskipper*

1. Schipper van een **wrak**(1).
2. Schipper die in puin en oude stenen handelt.

wreed = *wreed*

1. Ook **loefgjirrich**. Als je van een schip zegt dat het **wreed op it roer** is, dan stuurt het erg zwaar omdat het steeds tegen de wind op wil lopen ► **bek**(4) ► **flau**(1) ► **oertwinge** ► **roer** ► **staachbocht** ► **weak**(1).
2. Je noemt touw **wreed** als het hard en ruig is en de handen gemakkelijk kapot schuurt.

wrikke = *wrikken*

1. Ook **wrikje** en **wrigje**. Met een speciaal uitgevoerde, symmetrische wrikriem achter in een **jol** dit sloopje vooruit brengen door de riem tegelijk op en neer en heen en weer te bewegen. Je draait dan met het uiteinde van de riem ongeveer een figuur als het cijfer acht. Als je het wat ontspannen doet noem je het **wriggelje**. De werking ervan kun je vergelijken met die van een (scheeps)schroef.
2. Met het **roer** heen en weer slaan bij windstilte om het schip beter door de wind te laten gaan ► **slaan**(2).

wriggelje = *wrikken* ► **wrikke**(1)

wriuwbongel (de) = *stootkusser* ► **wriuwhout**

wriuwhout (it) = *wrijfhout*

Ook **wriuwbongel** en **wriuwkessen**. Rond stukje paal of een balk met stootkussenfunctie dat tussen wal en schip hangt. Vroeger hingen er veel van dergelijke stukken hout vooral tegen de

boech van een schip. Je kon ze daar gemakkelijk vandaan halen om ze tussen twee schepen te hangen en zo beschadigingen te voorkomen ► **robbesek(2)** ► **koark(e)sek** ► **stjtkessen** ► **stuit(2)**.

wurk (it) = *werk*

1. Uitgeplozen (oud) touw en **himp** om de naden van een schip mee te breeuwen ► **brouwe** ► **tine(2)** ► **wurksiik**.
2. Geheel van raderen in een **liere(1)**. Men onderscheidt een **inkeld wurk** (met één rol) of een **dûbeld wurk** (met twee); een enkele keer waren er meer.

wurkje = *werken*

Aan zekere beweging of vervorming onderhevig zijn (krimpen, zwellen, scheuren of draaien), met namen van werkhout.

¶ **It skip wurket** > *Bepaalde delen van een schip wrijven hoorbaar langs elkaar door de beweging van de golven* **Hout, tou en katoen wurkje altyd** > *Hout, touw en katoen werken altijd* ► **tine(2)**.

wurksiik

Als naden ► **naad(1)** **wurksiik** zijn, is het (oude) werk ► **wurk(1)** eruit verdwenen. De naden **kôgje**, je noemt het ook **gapje**. Dat gebeurt bijvoorbeeld door zware golfslag, of door de tijd als het werk is vergaan ► **iepenhûdich**. Het optrekken van de naden kon 's zomers en 's winters gebeuren door droogte ► **ferrêdzje** ► **ûntrêdere**, maar ook dooi was aan het einde van een winter een groot gevaar ► **teivaar**. Een schip dat **wurksiik** is, moet opnieuw worden gebreeuwd ► **sile** ► **brouwe** ► **hellingsiik**.

wyk (de) = *zijvaart*

Zijvaart (meestal doodlopend) van een hoofdwaterweg - de **feart(2)** - in veengebieden en het veenweidegebied in de Zuidwesthoek en Midden-Fryslân. Boeren die aan zo'n water wonden of land bezaten, hadden 'recht van wijk'. In Drenthe noemt men deze kleinere wateren monden.

wyld = *wild*

Het woord wordt gebruikt in de combinatie **wylde feart(3)**. Daarvan wordt gesproken als een schipper ongeregeld en/of van meerdere ver-

vrachters vracht heeft en op de losplaats moet afwachten waarheen de volgende reis zal gaan. Sinds 1836 is deze manier van scheepvaart toegestaan. Daarvoor was het vrachtvervoer lange tijd aan een octrooi gebonden ► **beurtfeart**.

wylsjitter(ke) (it) = *wildschietertje*

Het kleinste type **boatsje(2)**, dat door jagers werd gebruikt. Voor een schipper was het te plat en te klein.

wyn (de) = *wind*

Een schipper onderscheidt veel termen waarmee een bepaalde wind of manier van waaien ► **waaie** nader wordt omschreven. Samenstellingen en/of constructies met **wyn** zijn o.a.: ► **bakseilswyn** ► **bakstaachswyn** ► **bekseilswyn** ► **bekstaachswyn besyld (2)** ► **binnenwyn** ► **brúntsje** ► **bolle wyn** ► **breed(1)** ► **bûtenwyn** ► **efterboards wyn** ► **egale wyn** ► **fêst(5)** ► **flagerich** ► **flak(1)** ► **flau(2)** ► **healwyn** ► **heech(1)** ► **hânsom(1)** ► **hur(1)** ► **kertierswyn** ► **koelte** ► **krap(3)** ► **lânwyn** ► **moai(1)** ► **oan(3)** ► **oanwaaierende wyn** ► **ôfwaaierende wyn** ► **(plat(4)) foar de wyn** ► **rinnend(3)** ► **rom(2, 3)** ► **seewyn** ► **skarrelwyn** ► **skraal** ► **smoarch(3)** ► **stoarmwyn** ► **stôk(4) yn 'e wyn** ► **súd(1)** ► **swarten** ► **syd(s)wyn** ► **ticht(2)** ► **troch(1)** ► **ûnder(1)** ► **útskitende wyn** ► **wabberwyn** ► **yn 'e wyn**

Zelfstandig gebruikte bijvoeglijke naamwoorden of bijwoorden (dus dikwijls zonder wind erachter) zijn:

► **blak** ► **blêdstil** ► **bluisterich** ► **bysblok** ► **flagerich** ► **labberich** ► **rillich**.

Werkwoorden in relatie tot (het waaien van) de wind (kunnen) zijn:

► **dwarrelje(2)** ► **fegje(1)** ► **ferwaaie** ► **ferwynderje flappe(2)** ► **heegje** ► **krimpe** ► **lizzen(1) gean** ► **malkje** ► **oanhelje(1)** ► **omhelje(2)** ► **opsette(6)** ► **opsjitte(3)** ► **opstekke** ► **pûste** ► **rikje(1)** ► **romje** ► **skampe(1)** ► **skraalje** ► **trochskuorre** ► **útgean** ► **útklearje** ► **útsjitte(1)** ► **waaie** ► **winne(3)**

Omschrijvingen van een bepaald soort wind zijn:

► bargestilte ► blakte ► brúntsje ► driuwer(ke) ► feger ► flaach(je)(1,2) ► flap(1) ► koelte ► krimper ► labberke ► púst(er) ► pypkenielstoarm ► sigen(tsje)(2) ► stoarm ► swarten

Zie verder: ► lij ► lijte ► loef ► smoutte ► útsjitter ► útskot

En ook: ► sinne ► seil ► sile. Veel wordt ook het woord **koelte** met verscheidene samenstellingen voor een type wind gebruikt.

Zegswijzen en nadere omschrijvingen met **wyn** zijn talrijk. Eigen aan de schipperij zijn:

¶ **De wyn is binnen** of **de wyn is yn it lân** of **de wyn is oer it lân** > *De wind is afluandig* ► **lânwyn** ► **ôfwaaierende wyn** ► **binnenwyn**. **De wyn is bûten** of **de wyn is oer de see** of **de wyn is fan 'e see** > *De wind is aanlandig* ► **seewyn** ► **oanwaaierende wyn** ► **bûtenwyn**. **De wyn wurdt heger** > *De wind draait naar het noorden* ► **heegje**. **Under de wyn op sile** > *Een stuk tegen de wind in zeilen* ► **ûnder(1)**. **In yn 'e wyns(k) rek** > *Een deel van een vaarwater waar je tegenwind hebt* ► **tsjinrak**. **Op 'e wyn rinne litte** > *Het schip recht tegen de wind in sturen zodat de zeilen klapperen* ► **bakseil lûke**. **Troch de wyn gean** > *Overstag gaan* ► **troch(1)**. **De wyn is op** > *Het is windstil* ► **Romst wyn** > *De wind komt schuin van achteren* ► **rom(2, 3)** ► **healwyn** ► **breed(1)**. **By de wyn lizze** > *Aan de wind* ► **oan(3)**. **Men hat de wyn net yn 'e mouwe** > *Je hebt de weersomstandigheden niet in de hand*. **Tusken wyn en wetter** > *Het deel van een schip dat dan weer nat en dan weer droog is*. **Wat de skeepshuid betreft** het deel rond de waterlijn - het deel dat het eerst gaat rotten ► **rotsje** ► **rustkje**. **Tusken wyn en wetter** > *Het schip is niet echt gezonken, maar drijft volledig vol water*. **Het zweeff, dan is het verdwenen, soms zie je het weer even** ► **De wyn komt fan boppe(n)** > *Het is bladstil, de vleugel wijst naar beneden*.

♠ **Wyn en stream mei ha** > *Geluk hebben* ► **Troch de wyn gean** > *Van mening veranderen* ► **Wyn en waar tewille ha** > *Geluk mee hebben* ► **Tusken wyn en wetter** > *Dat kan niet goed aflopen* ► **Mei alle winen sile** > *Zich onder alle omstandigheden weten te redden*.

Hin en wer as de wyn wêze > *Wispelturig en onvoorspelbaar zijn*. **De wyn fan foaren krije** > *Een flink standje krijgen*. **It is dêr hurde wyn** > *Ze hebben daar ruzie of Er wordt daar een baby verwacht* ► **It giet har foar de wyn** > *Ze hebben het geluk mee*. **Elts hat wolris rekken yn 'e wyn** of **Elts dy't fart, kriget wolris in yn 'e wyns(k) rek** > *Iedereen heeft wel eens tegenslag* ► **tsjinrak**. **Troch de wyn stowe** > *Aan de zwier zijn* ► **De wyn is noard** > *Iemand heeft een slecht humeur* ► **Hurde wyn yn 'e holle ha** > *Erg druk zijn, vooral gezegd van kinderen* ► **De wyn waait út de ferkearde hoeke** > *De omstandigheden werken niet mee*. Ook, vaak met een relativerend 'leau 'k': **Iemand heeft een slecht humeur** ► *De sfeer is dreigend*. **Immen ûnder de wyn komme** > *In een situatie terecht komen dat iemand macht over je heeft*. **Foar de wyn ôfsylt it gau** > *Als de omstandigheden meewerken, is iets snel gedaan* ► **foar de wyn**. **Mei alle winen waaie** > *Iedereen gelijk geven, met iedereen meepraten* ► **Tsjin wyn en stream op roeie** > *Iets onder moeilijke omstandigheden toch volhouden*. **Tsjin wyn en stream is it min roeien** > *Als de omstandigheden tegen zitten, is het moeilijk om voertuig te komen* ► **De wyn yn 'e seilen ha** > *De omstandigheden mee hebben* ► **Moai waar en foar de wyn** > *Alles gaat prima*.

wynfear (de) = *windveer*

Je treft het woord meestal in de meervoudsvorm **wynfearren** aan. Het zijn veervormige wolkjes die je hoog in de lucht ziet. De lucht is dan **fearrich**. Een schipper gaat er vanuit dat er slecht weer (en zeker wind) zal komen ► **waarteken**.

wynroas (de) = *windroos* ► **roas**

wynsel (it) = *takeling*

Ook **bynsel**. Stukje **takeljern**, **piktried** of **bynseljern** dat om het eind van een stuk touw gedraaid is om uitrafelen (en inwateren) te voorkomen ► **betakelje** ► **kleding** ► **slabbing** ► **ynwetterje**.

wynsk = *scheluw*

Verwongen of verbogen van vorm, waardoor iets (net) niet meer past. Als de banen in een zeil door de weersinvloeden (of anderszins) ongelijk krimpen, ontstaat een zeil dat trekt. Je noemt het dan **wynsk**. Ook bij dunne (ouderwetse)

wynsk

houten deuren zie je dikwijls dat ze scheef getrokken zijn, waardoor ze niet goed meer sluiten. Het Nederlandse woord en de betekenis vertonen verwantschap met **skelf**, dat ook *niet recht* betekent.

wynstilte (de) = *windstilte*

Een periode zonder wind ► **bargestilte** of een plek waar men (vaak in tegenstelling tot anderen) geen wind had.

wyt = *wit*

Naast de algemene kleuraanduiding, zoals in **wite seilen**, was het woord vooral in gebruik als bijvoeglijk naamwoord bij **turf**. **Wite, skiere**(3), of **koardige** turf was de bovenste turf met veel nog nauwelijks vergane plantenresten. Schippers vervoerden deze turf vooral naar kalkovens en fabrieken. Wit wordt in combinatie met rood vaak toegepast op plaatsen waar het schip gezien moet worden: achterop het helmhout, voorop de opsteker, op de zijkanten de ster op het zwaard en de zijkanten van de knecht. Een meerpaal hoort om dezelfde reden van zichtbaarheid een witte kop te hebben.

wytkop (de) = *schuimkop*

De witte top van een golf die bij harde wind ontstaat ► **brek** ► **himd** ► **kop**(7).